

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 10.

Sambata 24. Martiu

1862.

Petitiunea deputatiunei romane.

Maiestatea Ta c. r. Apostolica ! Dómné preaindurate !

Urmandu impulsului simtiemintelor desceptate in noi din convictiune religiósá si considerandu urgint'a provocare indreptata catra noi din partea conationalilor si coreligionarilor nostrii, cutedámam a sta cu tóta veneratiunea inaintea preanaltului tron alu Maiestatii Tale c. r. Apostolice si a ne rogá cu genunchii plecati pentru reasiediarea in starea de mai nainte a ierarhiei nóstre besericesci, suprimate in fapta prin fatalitatea timpurilor si mesurile politice.

Inainte de tóte ne simtimu indatorati a observa si a declara cu tóta umilitatea, ca noi prin acésta rugaminte a nóstra, precumu arata si formularea ei de mai susu, nici in cerculu besericeii nóstre generale ori locale, nici in statu nu ceremu vreo puse-tiune nóua si ne avuta pana acumu, ci dorimu a recastigá numai o positiune, ce din privintie politico-administrative de unu indelungatu siru de ani in fapta ni s'a luat, dar' ni se cuvine dupa dreptate din vechime.

Motivele acestei preaumilite rogari a nóstre sunt urmatórele :

1) Cá se castigam o puse-tiune regulata cano-nica in beserie'a si patri'a nóstra cá crestini de re-legiunea resariténa acea puse-tiune, ce ordinióra, si anume din timpurile cele mai vechi, amu avutu si numai in veaculu alu 18. amu pierdut in urm'a si-STEMEI de persecutiune bisericésca de pe atunci ;

2) cá se documentam Maiestatii Tale c. r A-postolice de nou, ca noi pierderea constitutiunei nó-stre canonice bisericesci inca si astadi, dupa 170 ani, o simtimu din adunculu inimei si ca acea dorere s'au alinatu, pentruca relele provenitórie de acolo

sunt neseatóre, rapidune linistea sufletului si a consciintiei ;

3) cá noi romanii de beserie'a orientala fácia cu coreligionarii nostrii serbi sa castigam o puse-tiune regulata amesurata canóneloru besericesci ;

4) cá noi pe temeulu puse-tiunei, ce o vá do-bendi religiunea nóstra dupa dreptulu de statu, se ne impartasim de aceleasi drepturi si libertati, in a caroru posesiune asigurata se afla neconturbati core-ligiunarii nostrii serbi pe temeulu privilegieloru ce-loru date lor.

5) cá se ne potemu bucur'a nu numai de liber-tatea aceea individuala in conseiintia si cultu, dupa carea ne sta'n voia, a ne tiené ori a nu ne tiené de religiunea nóstra strabuna, — ei si de libertatea co-muna in statu, cu dreptulu adeca de a organisa, ad-ministra si conduce cu autonomia afacerile biseri-cesci si scolare in spiritulu canoaneloru besericesci sub o supravegiare regulata prin lege din partea statului ; in care privintia de altmintea cumu mai ser-batóresce dechiaram a aici, ca prin recastigarea ve-chiei nóstre a administratiuni besericesci unimea sfin-tei, ecu meniceii si apostolesceii nóstre beserici si a dogmeloru ei fácia cu ceialalti frati de credintia ai nostrii fara deosebire de natiunalitate, si asia si fá-cia cu coreligiunarii serbi si cu erarchi'a lor, nu voim nici a o stricá, nici a o slabi, din contra do-rimu in intielesulu institutiuniloru bisericesci o puse-tiune coordinata, mitropoliei Carlovitiane ;

6) cá se ne eliberam de apasarea decreteloru de curte din 9. si 30. Octobre 1783 si a celui din 8. Decembre 1786, prin care se renduira urmatórele : „Privilegiile natiunei neunite transilvane nici de catu n'au de a ce face unele cu ale natiunei ilirice din

Ungari'a,*) — episcopulu transilvanu dela tóte privilegiele, de care se bucura natiunea ilirica in Ungari'a, va fi eschisu,**) — „Episcopii din Transilvania si Bucovin'a au de a sta sub mitropolitulu din Carlovitiu intocmai cá toti ceialalti episcopi neuniti, afara de acele obiepte, care, amesurate privilegieru ei, se potrivescu numai pentru natiunea ilirica.

Pentru delaturarea acestoru mesuri politice in drasnimu a ne rogá cu atata mai vertosu, caci legea ungarica de tíera din anulu 1791 statoresce libertatea religiunei fara deosebire de natiunile, ce marturisescu credinti'a besericei nóstre si concede neconditiunatu indreptatirea „de a castigá si a stapanișbunuri si de a portá tóte diregatoriele asemenea celorlalti cetatiani;***)“ ear' articolulu de lege transilvanu 60 din anulu 1791 suna asia: „Religiunea orientala de ritulu grecescu neunitu, carea dupa legile acestei provincii pana acumu fú numerata intre religiunile suferite, prin puterea articolulu de fația se interese in liberulu seu exercitiu; †) cu catu mai departe preanaltiata Maiestatea Ta in patent'a imperatésca din 31. Dec. 1851 ai procliamatu, ca ori ce bisericu recunoscuta prin lege o vei sustiné si scuti in dreptulu exercitiulu comunu publicu alu religiunei, apoi in autonomic'a administrare a afaceriloru ei, precumu si in posesiunea si usuarea instituteloru, legatelor si fonduriloru ei, si cu catu in sfersitu e cunoscutu in comunu, ca nici o bisericu crestinesca din privinti'a nationalitatii nu face vre'o deosebire intre credintiosii sei, de aceea si fiacare membru alu unei religiunei are asemenea dreptu la tóte darurile si dreptatile bisericesci, ori dupa doctrin'a teologica: „Christosu este capulu, cu care credinciosii cá mem-

*) „Privilegia non unitae nationis transilvanicae iis illyricae nationis in Hungaria penitus uniformanda non esse.“

**) „Episcopus transilvanensis ab omnibus, quibus natio illyrica in Hungaria fruitur privilegiis, exclusus erit.“

***) Acquirendorum et possidendorum bonorum ac gerendorum omnium officiorum ad istar reliquorum regnicularum.

†) „Religio orientalis graeci ritus non unita, quae juxta leges hujus provinciae hactenus inter toleratas religiones recensita fuit, vigore praesentis articuli in libero suo exercitio confirmatur.“

bre ale trupului stau in cea mai intima comunitate cu Dumnedieu si intre sine cá frati.“

Incatu inse preaumilita nóstra rogare conditiunea o modificare a ierarhiei de pana acumu a bisericei nóstre din Austria, noi suntemu patrinsi de acelu adeveru, ca restituirea in starea adminisrarei besericei nóstre esistate pana la anulu 1700, ce o ceremu noi, e o urmare firésca a asiediaminteloru nóstre positive besericesci si a legiloru patriei, precumu si o consecintia naturala a principiiloru moderne de statu, ce le-ai procliamatu Maiestatea Ta pentru tóte popórele si religiunile crescinesci, si ca rogarea nóstra in caus'a acést'a are o bas'a morala, carea, portata de necesitatea regularei canonice a referintieloru nóstre bisericesci, infatisiédfa consciinti'a generala a amenduroru nationalitatiloru, ce se tienu de beseric'a acést'a, despre carea in cei treispredicece ani din urma s'au substernutu regimulu Maiestatii Tale mai multe rogaminti, in urm'a caror'a se 'ntempla apoi, de Maiestatea Ta la preaumilit'a rogaminte a celoru trei consiliari straordinari imperiali de nationalitate romana, a episcopulu Andreiu bar. de Siaguna, Andreiu Mocioni de Foen si Nicolau bar. de Petrino, Te-ai induratu a emite o preanalta resolutiune din 27. Sept. 1860, pentru noi plina de menagiere, si a dechiara, ca Maiestatea Ta radicarei unei mitropolii pentru romanii bisericei orientale nu esti neaplecatu. —

Teoriele positive, ce privescu la necesari'a regulare a erarhiei nóstre besericesci, se basédia pe urmatórele canóne:

1) Pe canonulu alu 34-ea apostolescu: „Episcopulu fiascecarei natii se cunósca pre celu dantaiu intre ei“ *);

2) pe canonulu alu 6-ea alu soborulu ecumenicu intaiu: „Obiceiurile vechi se se pastredie“ **);

3) pe canonulu alu 2-ea alu soborulu ecumenicu alu: „Episcopii in besericu afara de diecesa si peste hotarele ei se nu easa, nici se amestece besericele“ ***);

4) pe canonulu alu 8-ea alu soborulu ecume-

*) Episcopus unius cujusque gentis oportet scire, qui in eis est primus.“

**) Antiqui mores servantur“;

***) Episcopi ultra Diaecesim in Ecclesias extra suos terminos ne excedant, nec Ecclesias confundant.

niciu alu treilea : „Drepturile fiacarei provincii, se se pastredie curate si nevatamate, ce le are dela inceputu de multi ani mainainte, dupa obiceiulu, ce lau pastratu din vechime.“ *)

Acestea suntu canónele despre ordinea ierarhica ; éra incatu tiene de punctele de vedere istorice si cele de dreptu de statu, ne luamu indrasneala spre lamuirea lor a ne provocá :

a) La ordinatiunea patriarchului Constantinopolitanu Antonie, din 13. Augustu 1391, prin carea episcopulu din Muncaciu se subordinédia mitropolitului din Ardealu ;

b) la diplomele regiloru : Matia din anulu 1479 si Uladislaui din anulu 1491 si 1494 ;

c) la adeverulu acela, ca noi inca in anulu 1688, candu s'au incorporatu Ardealulu cu Austri'a, si inainte de venirea serbiloru si de infiintierea mitropoliei Carlovitiene, cecece sau intemplatu la anulu 1690, amu avutu mitropolitii nostrii in Ardealu si anume pre Varlaamu, dupa mórtea acestuia din an. 1693 pana in anulu 1697 pre Teofilu, si dela anulu 1698 pana la anulu 1700 pre Atanasie, asia dara, inca sub imperatii Austriei, trei mitropoliti, dintre carii celu din urma au trecut la unire, si noi in urm'a acelei intemplari amu fostu impededati din partea politica de a intregi scaunulu mitropolitanu, fiindca sau credútu, ca crestini voru urm'a esemplului mitropolitului loru. Dupace inse acést'a nu sau intemplat, sau octroatu, dupa 65 de ani adeca in a. 1765, pentru Ardealu unu episcopu ; éra coreligionarii si conationalii nostrii din Ungari'a si Banatu sau ignoratu cu totul in privinti'a besericésca, lasandulise in trebile loru duhovnicesci, a merge séu a nu merge la episcopii serbesci, carii se asiedfaseru intr'aceea in Aradu, Timisiór'a si Caransiebesiu-Versietiu ; in chipulu acesta furu siliti romanii gr. orientali, ce numera mai multu cá doua milióne, a veni pana la alte timpuri mai fericite sub mitropolí'a din Carovitiu si episcopatele ei serbesci, care sau infiintiatu pentru abi'a mai multu cá 6—7 sute de mii suflete de nationalitatea serbésca !

Este asiadara unu adeveru necontestabilu, ca

*) *Unicuique Provinciae pura et inviolata serventur jura, quae ab initio, et multis retro annis habet secundum Consuetudinem, quae jam olim servata est.* —

romanii de religiunea orientála din numitele tíeri se simtu reu si nemultumiti cu starea besericésca, ce li sau croitu, pe calea politica si ca n'au incetatu a se folosi de tóta ocasiunea binevenita pentru recastigarea starei canonice besericesci de mainainte si respective a neprescriptiveloru ei drepturi de autonomia, durere, fara de a fi pututu afla pana acum vreo mengaiere !

Petiti'a nóstra de façia, precumu si acelea, care leamu facutu in cesti 13 ani decurendu trecuti, nu suntu o continuare a petitiiloru in Domnulu adormitiloru nostrii correligionari si connationali.

Noi ne luamu refugiu la prea inaltulu tronulu alu Maiestatiei Tale si acuma, in starea cea stremtorata a besericeii nóstre, cu tóta devotiunea, pentru ca noi credemu tare, ca sub gloriosulu regimu alu Maiestatiei Tale c. r. apostolice, au cadútu stavilele, ce au facutu sute de ani deosebire intre positi'a si drepturile religiuniloru crestine, prin urmare, ca si pentru biseric'a si natiunea nóstra sar' fi revarsatu o aurora mai suridiatória, in urm'a carei'a vomu veni in starea, cá, in intielesulu citateloru canóne, obiceiurile vechi in beserica se se pastredie, — episcopii streini afára de diecesa si peste hotarale ei se nu easa, nici se amestece bisericile, ci drepturile fiacarei provincii — mitropolii — se se pastredie curate si nevatamate, ce leau avutu dela inceputu si de multi ani, dupa obiceiulu ce sau pastratu din vechime.

Dupace amu descriu fidelu si pe seurtu positi'a nóstra ce amu avutu si o avemu acuma in beserica si statu, ne luamu indraznéla, pentru o coraspundiatóre realizare a acestui dreptu santu alu nostru, a ne rogá prea umilitu :

Se Te induri Maiestate c. r. apostolica prin unu puteracu si gratosu cuventu a radica pedeele, ce stau in cale realizarei mitropoliei nóstre venerabile, noua romaniloru de religi'a orientála — carii numai puçinu cá credinciosii altoru religiuni crescinești si cá celelalte natiuni din Austri'a, amu datu dovada despre credintia si alipire catra prea inaltulu tronulu — a ne da prea gratosu aceeasi positi'a de dreptu de statu, de carea se bucura crescini celorlalte religiuni si natiuni crescinesci, cu atata mai vertosu, ca-ei este in deobsee cunoscutu, ca organulu regimului Maiestatiei Tale „Corespondintia Austriaca“ la audírea importantei sciri despre concordatu, au dechiarat u, ca Maiestatea Ta, indata la inceputulu prea

inaltei stapeniri, prin mesuri rezolute ai recunoscutu adeverulu celu mare crescinescu, ca beserie'a lui Dumnedieu nu sta sub tutel'a poteriloru lumesci. Conformu cu acésta indura Te dara Maiestate c. r. apostolica a concede prea gratiosu cá noi, cá crescini resariteni eliberati de legaturile prin care amu fostu subordinati din partea politica sub ierarchi'a serbeasca, cea pentru noi anticanonica, spre realizarea drepturilor nostre autonome ierarchice, cu deosebire si spre alegerea mitropolitului, carele ar' veni apoi a se intari de Maiestatea Ta, se tienemu unu congresu bisericescu, constatatoriu din 40 preoti si 60 onoratori mireni din dieces'a Ardealului, Bucovinei, Aradului si din cele doue diecese din Banatu, pentru constituirea nostra bisericesca, — si a insarcina cu convocarea si conducerea acestui congresu bisericescu pre episcopulu nostru din Ardealu Andreiu bar. de Siaguna, si de alu impoternici, cá se póta face cele de lipsa pentru conscrierea comunitatiloru bisericesci, a sufleteloru de nationalitate romana, precumu si pentru alegerea de deputati din Banatu la congresulu acest'a, fiindca noi in tienutulu acest'a nu avemu nici unu episcopu propriu.

Problem'a congresului acestuia ar' fi mai de parte :

a) de a formula propositiile necesarii in privinti'a pozitiei bisericeii nostre fačia cu statulu ;

b) de a se sfatui despre arondarea episcopateloru, protopopiateloru, parochieloru, monastiriloru, despre dotatiunea archiereiloru, parochiloru si a celuilaltu personalu bisericescu si scolaru, precum si peste totu despre scóle — care sunt problem'a cea mai santa a unei bisericeii crescine ;

c) de a se sfatui asemenea despre organizatiunea interna, ordinea si impartirea obiecteloru, ce privescu la bunurile temporale (temporalia) ;

d) de a compune unu elaboratu in privinti'a obiecteloru de sub b) si c) si de a face cele de lipsa cu congresulu serbescu pentru comun'a pertractare si definitiva punere in lucrare a obiecteloru, ce atingu amendoue partile.

Noi neamu luat libertate a compune umilita rugarea nostra in modulu mai susu aratatu, pentruca suntemu de acea tare convingere, ca spre realizarea unei regulari neintardiate a afaceriloru nostre bisericesci si scolare numai modulu acesta ar' poté fi legalu si potrivit ; fiindca intr'unu sinodu episcopescu, care, la intielesulu emisului ministerialu din

30. Sept. 1860 ar' fi se se tiena in Carlovitiu. fara conlucrarea reprezentatiunei statului preotiescu si mirenescu, nu se póte pertractá intrebarea de viétia a bisericeii nostre, asia catu se aiba potere de dreptu. Modulu acest'a proiectatu de noi cu atata mai verutosu ne rugamu se te induri Maiestate prea gratiosu alu aplacida, ca-ci comitentii nostrii sunt convinsi in cugetulu loru, ca ei nici decatu nu ar' poté lua parte la unu congresu bisericescu pentru ei anticanonicu, care ar' fi poté se se tiena pe baza privilegiiloru, ce s'au datu fratiloru nostrii correligionari serbi.

Indresnindu a aterne acést'a a nostra prea umilita rugare la treptele prea inaltului tronu, alu Maiestatiei Tale c. r. apostolice, cu reverintia profunda remanemu

Ai Maiestatii Tale c. r. Apostolice

Vien'a 15. Martie 1862.

prea plecati servi si credintiosi supusi
Andreiu bar. de Siaguna m. p., episcopu in Ardealu.

Procopiu Ivacicovicu m. p., episcopu in Aradu.
Teofilu Bendela m. p., generalu vicariu si archimandritu consistorialu in Bucovin'a. Eudociu de Hurmusachi m. p., loctiitoriu de capitanu de tíera in Bucovin'a. Nicolau cavaleru de Buchentalu m. p. proprietariu in Bucovin'a. Nicolau cavaleru de Vasilco m. p., proprietariu in Bucovin'a. Andreiu Mocioni de Foenu m. p., proprietariu in Banatu. Antoniu Mocioni de Foenu m. p., proprietariu in Banatu. Emanuilu Gozdsu m. p., imputernicitulu mai multoru comune resaritene din comitatulu Crasiului. Filipu Pascu m. p., fiscalu supremu de comitatu in Lugosiu. Constantinu Udrea m. p., negociatoriu si proprietariu alu c. r. cruci de auru cu coróna pentru merite, in Lugosiu. Vincentiu Babesiu m. p., c. r. secretariu de curte, imputernicitulu comuneloru Aradane. Gregoriu Popovicu m. p., notariu la tribunalulu cambialu in Aradu. Ioanu Popazu m. p., protopopu in Brasiovu. Dumitru Moldovanu m. p., consiliariu imperatescu si secretariu de curte r. a Transilvaniei. Nicolau Popea m. p. protocingelu in Ardealu. Servianu Popovicu m. p., c. r. consiliariu de prefectura in disponibilitate din Ardealu.

ISTORIA ARDEALULUI in 1848—49

de K ó v á r i L á s z l o.

Si dreptulu istoricu alu romaniloru.

V.

La pagin'a 27 scrie : ca renduieła guberniala a concesu numai adunare preotiesca la Blasiu, si in loculu preotiloru sau adunatu 15000 ómeni, si adunarea preotiesca s'a prefacutu in o adunare de poporu, acestea asertiuni a D. K. L. tóte suntu false : I) pentru ca renduieła guberniala, in puterea careia la Blasiu s'a tenuity adunare nationala in 15. Maiu 1848, nu a fostu pentru sinodu preotiescu cumu crede D. Sa, ci aceea a fostu pentru adunare nationala statatória din preoti, si din mireni cumu pótemu vedé de acolo : a) ca adunarea dela Blasiu nu sau cerutu in trebi preotiesci, nici s'a concesu aceea in caus'a besericésca, ci s'a concesu in causa nationala politica, cumu arata renduiala guberniala din 17. Aprilie 1848 in carea sau concesu : cá se se póta aduna protopopii romani cu inteliginti'a romana in causa nationala politica ; b) ca-ci episcopii romani de ambe confesiunile in puterea concesiunei guberniale au chiamatu la adunarea la Blasiu pe 15. Maiu protopopii si intelegintii mireni pentru trebi politice nationale, si nu pentru trebi besericesci, cumu potemu vedé din cerculariulu consistoriulu romanescu dela Sibiu din 1848 Nr. 231 si din cerculariulu episcopulu unitu romanu dela Blasiu din 21. Aprilie 1848 date pentru adunarea dela Blasiu, prin care protopopii, si inteliginti'a romana de ambe confesiunile s'a schiamatu la adunarea nationala politica si nu la sinodu preotiescu ; II) pentru ca protopopii romani chiamati la adunare cumu scimu, din propria nóstra experientia au fostu de față la aceea dinpreun'a cu inteliginti'a romana.

VI.

Totu la pagina 27 asereadia D. K. L. : a) ca romanii dela adunarea dela Blasiu din 15. Maiu 1848 au inceputu a se numi romani ; b) ca aceasta lucrare a romaniloru va causá confusiune mare in istori'a Ardealulu ; c) ca nu ar' fi fostu pentru ce se se numésca romani, ca-ci numele : Oláh si Olasz vin din o radacina, si afinitatea loru si prin nume saru fi esprimat. La asertiunea D. K. L. de sub a) marturisimu : 1) cumca romanii si inainte de adunarea dela Blasiu saunumitu : romani in limb'a s'a cumu

arata traditiunea despre numirea romana conservata intre romani de seeli de ani, cumu ne spunu mai multe documente istorice, anume : Diplom'a imperatului Ferdinandu data lui Nicolau Olah in 1548 in carea se scrie : ca romanii in limb'a sua se numescu romanii. („Hae vero sunt omnes prope modum laudatissimarum gentium origines inter quas Valachi gentiles sui minime postremas habent, ut pote quos ab ipsa rerum domina urbe Roma oriundos constat, unde nunc quoque sua lingua : Romani vocantur“); Kovacich la care (scriptores minores rer. ungar. la pag. 89) se scrie : ca romanii sau numitu pe sine romani (scisne inquit Romane? et an Valachus esset? num Romanus sit? — qui se Romanos nominant.) —

Filstichiu, (in Schediasma valachorum : „non aliud indicat propria valachorum adpellatio, qua ad distinctionem reliquorum concivium semet Romanios adpellitare solent), care dice : la rumanii sau numitu : romani ;

Fassingu, care scrie : ca romanii sau numitu romani. („E veterum enim scriptorum monumentis liquet triginta millia (+0) romanorum colonorum ad has Daciae partes a Trajano deducta ; hinc semet ad huc dum Romanos appellant“); Topeltinu, (origo, et occ. Trans. pag. 51); Ioane Cristophoru Gotterer (in Weltgeschichte pag. 721); Eichorn (in Weltgeschichte tomu 2, p. 514); Tunnmann (über die Geschichte und Sprache der Albaner und Wlachen p. 174), si alti mai multi scriitori demni de credintia inca, carii marturisescu : ca romanii in limb'a sa s'au numitu romani. —

2) Cumca precumu scimu din traditiunea nationala romanii in limb'a romana nici odata nu sau numitu cu nume straine : oláh valach, ci totu deaun'a numai cu numele loru gentile : Rumanu si romanu cu puçina diferentia a litereloru : u si o, care se punu bine una pentru alta, precumu sau pusu si la romanii cei antaiu, si nu facu nici o mutare esentiale in numele romaniloru (precumu nu face nici o, e si a in numele : Mogeri si Magyari) dela care s'ar' poté fora' contradicere incheié la o schimbare epocala a numelui romaniloru cum face D. K. L. aserandu in contra adeverulu istoricu nedisputaveru, si inca contradicundusi la pag. 110 unde scrie : ca comitetulu romanu dela Sibiu a inceputu a numi rumanimea : romana.

3) Cumca in limbele ne romane ce e dreapta

romanii nu s'au numitu cu numele lor gentile, ci cu nume strainu, in limb'a germana si latina, Valachu, in cea mageara oláh si in 1848 in adunarea dela Blasiu séu primitu propunerea fostolui vicariu Alexandru Sterca Siolutiu (acumu arhiepiscopu si mitropolitu romanu unitu de Alba-Iulia) de multu dorita, cá romanii se nu se mai numésca cu numele strainu : Oláh si cu Valach in limbele ne-romane, ci se se numésce cu numele seu : romanu, cu care se numesce natiunea pe sine in limb'a s'a, si cu care totu de una s'a numitu pe sine, inse dela aceste giurstaru, ce se restringeu numai la numirea romanilor in limbele ne-rom. nu se póte in genere asera, cum aserésa D. K. L. in contra adevéruului istoricu.

La asertiunea de sub b) din partea mea credu, ca precumu mai de multu prin numirile cele straine, ce sau datu romanilor adeca prin numirea de : Daci, Geti, Bulgari, Mysi, Tribali, Scyte, Pacinaei, Cumani, Vlasi, Vlachi, Valachi, sau facutu confusiuni de totu mari in istori'a patriei nóstre, s'au mestecatu evenimentele istorice prin scriitori, si sau produsu in istoria greutati enorme, care pana in tempulu presente nu se potu desluci cu evidentia ; asia si in viitoriu prin numirile straine, si prin numele Oláh, cu care vré Dumnealui se numésca pe ne-romanii se voru nasce confusiuni si greutati mari in istoria, si din contra sumu convinsu, ca numirea romanilor de : romanu nu va produce nice o confusiune in istoria, ca-ci romanii figurandu si in limb'a s'a, si si in limbele ne-romane sub numele seu propriu gentile : Romanu, istoriculu, mai usioru va cunosce pe romanii dinpreun'a cu faptele lor de catu sub numiri straine, care causase confusiuni, intuneca originea poporeloru, dopa cumu scimu despre scriitorii cei antici si ai evului mediu, si mai alesu despre scriitorii bisantini, carii prin numirile straine date popóreloru au facutu destule confusiuni in istoria. —

La asertiunea de sub c) noi dicemu in contra D. K. L. : a) cumca romanii au avutu ratiuni destule, pentru care ei nu sau numitu in limb'a s'a : Oláh, ci si-au retienutu numele seu gentile : romanu, pentru care au pretinsu, cá si in limbele neromane se se numésca : rmanii, si se nu se numésca : Oláh, nici Valach, b) pentru ca numele romanu Rumaniloru e nume gentile ereditu dela stramosii sei, dela coloniile romane din Dacia Traiana si Aureliana, care nu sau numitu : Oláh nici odata, ci sau numitu : Romani cum putemu documenta din mai multi scriitori demni de

credintia in acestu obiectu anume : din Eutropiuu livru IX unde scrie : ca Aurelianu Imperatu pe romanii scosi din Daci'a ia locatu in Mesi'a ; din Zozomenu livru VII capu 26 pag. 440 unde scrie : ca Hunii pe episcopulu romaniloru dela Dunare din Daci'a i'lu numieau Ddieu romaniloru ; din Procopiu, care in livru de edificie IV capu 5. numesce romanii pe locuitorii din Dacia Aureliana, si din altii, la carii coloniile romane din Daci'a ocuro sub nume de : romanii, b) pentru cá numele romaniloru de : romanu esprima mai bine afinitatea lor cu romanii cei antici, si italieni, (carii sau numitu : romanii si nici odata nu sau numitu oláh) de catu prin numele : oláh, care e nume strainu de parte cá certulu de pamentu de numele originariu alu romaniloru parintiloru nostri, si a carui radaeina e nesecura anca. — c) Pentru ca de s'ar' fi lapedatu romanii de numele lor gentile, si ar' fi primitu in loculu lui numele strainu : oláh dopa cumu voiesce D. K. L., atunci romanii prin astfeliu de lucrare imprudenta ar' fi pusu fundamentu multoru confusiuni in istori'a patrii nóstre, ar' fi comisu crima nationala inlaturandu numele seu celu gentile, acelu suveniru legatu cu multe reminiscentii, ce cu limb'a romana intre atatea fatalitati liá remasu dela dulcii lor parinti, ar' fi adusu sub indoiéla originea s'a romana, s'ar' fi aratat pe sine nedemni de unu nume asia frumosu, cumu e numele : romanu, s'ar' fi batjocuritu ei insusi pe sine, si s'ar' fi facutu de risu chiar' si fratiloru magiari, cari nu se numescu pe sine cu nume strainu.

VII.

La pagin'a 28 D. K. L. serie : a) ea tribuna in campulu libertatii la Blasiu a fostu ornata cu flamure rusesci ; b) ca poporulu romanu a cochetatu cu Rusu pentru aceea, ca grecii neuniti credu de capu religiei lor pe Czarulu rusescu. Asertiunea de sub a) e falsa, pentru ca cumu scimu din propria nóstra esperiinti'a, carii amu fostu de fačia la acésta adunare, si cumu cetimu si din foile publice romanesce din 1848, care au publicatu atunci istori'a adunarii nationale dela Blasiu, la acésta adunare n'au fostu 3 feluri de flamure, ci numai 2 feluri : flamur'a imperatesca, si flamur'a romaniloru nationale, care o au confundatu cu cea rusésca unii pripiti la judecata, carii nu trebuiau se créda, ca la acea adunare faimósa romanii nu si ar' fi facutu flamura nationale, ci rusésca, si apoi din nesciinti'a loru particulara se incheie : ca la Blasiu romanii s'ar' fi folositu cu fla-

mure rusesci (care nici ca s'ar' fi pututu se feri in acea adunare.)

Asertiunea de sub b) care D. K. L. scie Ddieu din ce fuintana turbure o mai scóte, se combate prin credintia romanilor neuniti, carii cá si romanii uniti basati pe s. scriptura de capu religiunei, si besericei lorú credu pe Isusu Christosu, care e capu religiunei si besericei crestine cumu scrie si s. Pavelu apostolu catra Coloseni capu I, vers. 18 si catra Efeseni capu I, vers. 22, si se comprobésa de falsa prin constitutiunea besericei romane orientale, care de feliu nu cunosce de ~~capu religiunei~~ si besericii sale pe Czarulu rusescu, si care ~~are~~ nici o inventiatura si nici o fapta, din care omu ce mintea senatósá ar' puté deduce: ca romanii neuniti ar' crede de capu religiunei, si besericii lorú pe imperatulu rusescu, dupa acestea adaugu: ca asertu D. K. L. despre cochetarea poporului romanu cu rusii, cáre D. S'a o basasa pe flamur'a rusésca, (ce n'a fostu de feliu la Blasiu), pe credinti'a, ce numai in capu D. K. L. esista, de sine cade, si neavendu de feliu argumente faptice, ci numai vorbe gole, nu póte se facea nici prepusu: ca poporulu romanu, care nu are nici o dependintia dela rusu nici in oprivintia, ar' fi cochetatu cu rusii, acarui planuri invaluite in mantea religiunei ameninti'a romanitatea si victoriulu romaniloru. In urm'a ~~fa~~ ~~mentu~~ pe D. K. L.: cumca D. S'a nu trebue se numésca in istori'a Ardealului pe romani neuniti nici pe romanii uniti: greci, pen-truca acestea nu sunt greci, ci suntu romani.

Gavrilu Popu, vicariu.

Bucovin'a, de sub petrele doamnei, 2, Martiu 1862.

Mult stimat domnule redactoriu!

Mai deunadi capetaiu dela un amic de ai mei epistol'a urmatoaria, ce ti-o impartasiesc cu invoieira lui, ca sá aibi búndatea, de a o tipari, ca un document despre starea limbei noastre in cercurile preutiesci, in prea stimat'a-ti Gazeta seau Foaie, afland cu calle ori de trebuintia. Ea suna asiá de'n cuvent in cuvent:

„Frate! In dillele scurse avuram aice in Cernauti nesce desbateri foarte uragioase, in legea fratilor de'n tiar'a rumaneasca, si eata cum deveniram la dansele. Stá in punsul 10 all curespundintiei talle date intr'a 1. Diecemvre seau in dio'a m. Ignat a. t.,

cace nu-mi aduc bine a minte de dio'a dării, cumcá preutesele noastre, amland de copille pe la crescatori straine, devin de vorbesc uá limba rumaneasca de tot impestritata cu frase si cucuvinte straine. De sí dis'a asta a ta esce forte adeverata in totu cuprinsul ei, totusi se mai afla cáti-va preuti si cáte-va preutese, cari sustin contrariul si dic, cá ea n'ar cuprinde nece mai mult nece mai putin decât nesce inegriri si defaimári purcese de'n reutate.

Audind noi judecata asta si cunoscandu-ti curatiea ta de suflet nu s'a putut sá nu ne petrundea sí pe noi un resimtiu si uá durere foarte profunda, vedind mai ales la preutii nostri pe lunga un gust si simtiu atát de corupt despre limba-ne si sunetele ei celle armonioase anca sí uá opuseciune si negare atát de tinace a adeverului faptec. Dara, frate, nege manutia aceea de oameni cáat va voi, faptá remane tot fapta si-i cunosci trist'a aevetate indata ce antri intr'uá casa seau strinsura preutiesca cáat de mica.

Noi de'n parte-ne in urm'a desbaterilor noastre ne-am propus serbatoresce si sub jurament strins, cá, dand Dumnedieu sá ajungem timpul casatorii, nu ne vom dá man'a nece uá data in dillele noastre unei copille, carea pe lunga alte insusietáti de laudat nu va avé sí deplina cunosecintia a limbei bunilor si strabunilor nostri, ce o vorbim sí asta-di; ca'ce tu-ti aduci a minte nesmintit de schiamatul istoric: „toarna frate! toarna.“

Si apoi sá fi vediut, amice, ce imbratisiári, ce sarutári fratiesci si intime urmara intre noi, forman-du-se propusul acesta, nu alta, cí riuri de lacrime vedeai curgend pe fati'a fia-carnia, cá i-a fost data a se vedé unit intr'un cuget si intr'un simtiment atát de fiintial pe'ntru pestraciune limbei noastre nacionale.“

Epistol'a nu-i tocm'a toat'a aice, cuprindiend in celle laite numai nesce lucruri cu totul personale.

Deaca ai voi sá judéci dupa amicul meu, cá ~~ce~~ in care stare e cea mai mare parte a junilor, ce ~~ce~~ formara propusul acella, apoi iti spun cá ell esce de'n starea clericala si petrece in timpul de factia in semenariulu diecesan de'n Cernauti. scl.“ —*)

*) Noi mai adaugemu aici nesce

reflesiuni fugitive ortografice, aratandune dorinti'a, de a vedé pe fratii bucovineni, ca se acomodéza — celu puşinu pentru Gazeta — dupa ortografi'a „Asociatiunei pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu,“ care se afla in Fóia Nr. 41—42 din anulul 1860 si de care ne

tienemu si noi, cu lasarea accentelor, pentru cari
 prosodi'a limbei ne da indreptariu regulariu cá si in
 latin'a, d. e. conjugatiunea I, II, IV au vocala din
 urma totudeuna lunga, prin urmare semnulu á, í este
 de prisosu; nu inse si la é in conjug. II. pentrucá
 acesta vine in colisiune cu e alu conjug. III. d. e. a
 avé (avea e imperfectu), a face; a poté, a tiené, cá
 se le deosebimu de imperfectulu potea, tiené si de verbele
 de a III. conjugatiune d. e. a trece; ear pentrusi, di,
 tí inca avemu regula generala analogica pentru deri-
 vatiuni ad. ori ce finale di, si, tí din inmultitulu cu-
 ventelorú au tonulu tí, di, sí chiaru si in mediulu cu-
 ventului si in derivatele de acolo ba si in derivatele
 dela alte sustantive de asemenea sunetu, petutin-
 tindeni isi pastreza tonulu acelasi or' unde se facu
 derivatiuni din ele d. e. multí: multitu, rotundi: ro-
 tunditu, rotunditale, rotundime; rosi: rosietecu, ro-
 situ, rositate, rosine. Pana si simplulu si, fiindu
 fine, isi pastredia regul'a acést'a; totu asia: pran-
 diu: pranditu; mediu: mediulocu, mediocritate; lan-
 cedi, lanceditate; di, dicere; di: diu'a, ear' nu dio'a,
 ca-ce intramu in paganismu, déca pe Dio, Ddienu
 fratiloru italieni ilu dediosimu la numirea dilei, candu
 scriemu dioa in locu de diua, dela diu. Apoi a in
 finea cuventelorú e totudeun'a = z, déca n'are apo-
 strofu or déca e lungu d. e. 'a or á, prin urmare la cá
 inca e de prisosu semnulu; la cá inse ilu punemu.
 Intocma nu punemu apostrofulu la nici unu adver-
 bialu: d. e. tocma, careia, atuncia, abia, atata,
 de a órba, de a pila, pentru ca tóte adverbialele au
 a in fine lungu, cá si in latin'a. Asia credu eu, ca
 potemu fi mai consecinti, decatu cum vreau conven-
 tionistii codati cu deas'a aplicare a semneloru, ca-
 roru le placu pestritieturile si coditiile, cá si piperi-
 ulu la orientali, si inca aninate de comoditatea de a
 nu cauta la analogi'a derivatiuniloru si la cantitatea
 silabeloru, care diace in natur'a limbei; parasiendu
 pintenii si cornitiile ne mai usiaramu de imbl'ca
 si intiaparea literelorú, ce prin legal'a si reg'la
 lorú natura nu merita, dicu, nu merita atata tirania,
 careia romanulu tocma cu legalitatea vrea ai da in
 capu. Mai sunt anca si alte singuritati, care su dus-
 mane unirei si unificareii ortografiei. (Va urmá.)

LA CORNELI'A BOERESCU.

(Pentru simtiulu de romanana.)

Corneli'a Boerescu! tu fi'a cea fidela,
 A bellei Romanie, a scumpei tale mumi
 Tresari in bucurie, virtutea-ti imortela
 Gasit'a dulce echo, in inimi de Romani!

Si nobilu'ti caracteru si mindra ta bravura,
 Sfarmat'a tirani'a, si lantiulu ei de feru!
 Virtute! inainte'ti, tiran'a lovitura,
 Se sparge, se sfarama si peré de sub ceru!

Corneli'a Boerescu! pe fruntea ta cea juna,
 Cununa gloriósa depunu ai tei confrati,
 Copila cá si tine e patri'a romana,
 Cá tine triumfa-va de sierpii veninati!

Trésalta Romanie! caci fi'a tea iubita
 Femeia, te ajuta, nemicii a sdrobi;
 Trésalta mendra tíera! caci era fericita
 E-a própe pentru tine . . . . curendu se va ivi!

Ai dísu brava copila: „Ce vrei se faca-o fata
 Ce'n senulu maicei sale a suptu lapte romanu,
 Sunt mendra d'a mea ginte! si 'n viétia 'mi niciodata
 La taptulu opusu tíerii, nu voiu se me supunu!“

Si eu repetu cu tine „Periti fi ai tradarii,
 Caci tristulu vostru seclu . . . adí nu-e, a peritu! . . .
 Periti! a vóstre fapte, ce 'n timpulu inpilarii
 Erau mai cu putere . . . in ventu s'au risipitu! . . .

In darnu a'ti pune stavili torentului, ce cade,
 Sau riului danubiu, elu capulu n'a plecatu,
 Sfarama ce 'ntelnesce si furia'i recade
 Asupra-va, va 'néca p'unu valu infricosiatu!

Iar tu! juna Cornelia, tu fi'a Romaniei,
 Priimesce salutarea a junelui romanu,
 Ce-admira eroismu'ti! Si giara tiraniei
 Periva ea odata cu totu alu ei domenu!

(Ref.) 22. Februarie

Remu N. Opreanu.